

Тема: Сутність ризиків

Калюжна Юлія Вікторівна
к.е.н., доц., доцент кафедри управління
персоналом і маркетингу
kalyuzhnaya.ju@gmail.com

ЗМІСТ ТЕМИ

1. Сутність та функції ризику

2. Функції та джерела ризику

3. Класифікація ризиків

1 Сутність та функції ризику

Що таке ризик?

Визначення поняття «ризик»

Джерело	Визначення поняття «ризик»
Фінансовий словник-довідник	Ймовірність зазнати втрат очікуваної економічної користі або прямих збитків через появу непевної події
Райзберг Б. А. Сучасний економічний словник	Небезпека, загроза, що зумовить деякі можливі події, небезпека виникнення шкоди, збитків
Борисов А.Б. Великий економічний словник	Випадковість або небезпека, які носять можливий, а не відворотний характер, і можуть бути причинами збитків
Вітлінський В.В.	Економічний ризик - об'єктивно-суб'єктивна категорія у діяльності суб'єктів господарювання, що пов'язана з подоланням невизначеності та конфліктності в ситуації неминучого вибору. Вона відображає міру (ступінь) відхилення від цілей, від бажаного (очікуваного) результату, міру невдачі (збитків) з урахуванням впливу керованих і некерованих чинників, прямих та зворотних зв'язків стосовно об'єкта керування
Ілляшенко С.М.	Можливість або загроза відхилення результатів конкретних рішень або дій від очікуваних
Грабовий П.Г., Петрова С.Н., Полтавцев С.І.	Загроза втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат у результаті здійснення конкретних видів діяльності
Кулагін О.А.	Спрямовані на досягнення мети дії, які супроводжуються ймовірностями невдачі, небезпеки і провалу
D. Hillson	Невизначена подія, що чинить невідомий вплив на досягнення цілей

Ризик -

суб'єктивно-об'єктивна економічна категорія, яка носить ймовірний необов'язковий характер, що виражається у потенційній зміні стану фінансових, трудових, матеріальних та інших видів **ресурсів**, а також нематеріальних активів і може мати наслідком втрати або вигоди

1. Англ. crisis management – **анти**кризове управління

2. Японці розуміють кризу як:

危機 небезпека + зручний випадок / якийсь механізм

危急 небезпека + терміновість; раптовість

危極 небезпека + межа

급장 терміновість; раптовість + місце; ситуація

The image shows the Japanese characters for 'Crisis' (危機) in a bold, black, calligraphic style, enclosed within a white rectangular box. The background of the slide is light blue with abstract geometric shapes and lines.

Чорний лебідь

теорія, що розглядає важкопрогнозовані та рідкісні події, котрі мають значні наслідки.

Відповідно до критеріїв, запропонованих автором теорії (Нассімом Ніколасом Талебом):

- Подія є несподіваною (для експерта).
- Подія продукує значні наслідки.
- Після настання, в ретроспективі, подія має раціоналістичне пояснення, як нібито очікувана.

ОТ АВТОРА МИРОВОГО БЕСТСЕЛЛЕРА «ЧЕРНЫЙ ЛЕБЕДЬ»

НАССИМ НИКОЛАС ТАЛЕБ

АНТИХРУПКОСТЬ

КАК ИЗВЛЕЧЬ ВЫГОДУ ИЗ ХАОСА

ГОЛОС ТАЛЕБА — ЭТО ГОЛОС ФИЛОСОФА И ПРОРОКА.
К НЕМУ НЕЛЬЗЯ НЕ ПРИСЛУШАТЬСЯ. ЕГО ИДЕИ
НАСТОЛЬКО МОДНЫ, ОРИГИНАЛЬНЫ И ПРАВИЛЬНЫ,
ЧТО ИХ ОДНИХ ДОСТАТОЧНО, ЧТОБЫ ИЗМЕНИТЬ НАШЕ
ПОНИМАНИЕ СТРУКТУРЫ МИРА.

СQ

«постстрессовый синдром», який розуміється як важкий економічний стан підприємства, викликаний антикризовими трансформаціями

«посттравматичне зростання»

(Талеб) – процес, при якому ризики та кризи стають каталізаторами позитивних перетворень. Проте невірно розглядати таке зростання як прямий результат кризи. «Посттравматичне зростання» можливе лише за умов адаптації до нової посттравматичної реальності та якісних антикризових заходів.

Антикрихкість / Antifragility

Антикрихкість - властивість системи **покращуватися** під впливом стресів, шкоди, неспокою, невизначеності та часу.

Щось на кшталт тренованості чи загартованості.

Позбавити систему необхідного для неї рівня стресу, шкоди та турботи означає завдати їй ще більшої шкоди

Для розвитку важливі:

- зміни,
- помилки,
- помірні стреси.

Тріада: крихке, невразливе, антикрихке

	Хрупкое	Неуязвимое	Антихрупкое
Мифология (Греция)	Дамоклов меч	Феникс	Гидра
Бизнес	Банковская система		Кремниевая долина: «Ошибайся чаще!»
Репутация (профессия)	Академик, исполнительный директор, папа римский, епископ, политик	Почтовый служащий, водитель грузовика, вагоновожатый	Художник, писатель

2. Функції та джерела ризику

Основні функції ризику

Функція прогнозування проявляється у здатності менеджерів підприємства передбачати певні події внаслідок почуття тенденцій ринкової кон'юнктури, інтуїції та вміння знаходити гнучкі раціональні рішення.

Функція організації передбачає процедури об'єднання працівників підприємства, які реалізують інноваційні проекти на основі певних правил і процедур, через створення органів управління, встановлення координаційних, субординаційних, комунікаційних зв'язків між підрозділами підприємства, розробку норм, методик.

Функція регулювання проявляється через механізм впливу на об'єкт інноваційної діяльності для досягнення його стійкості в ситуації мінливості середовища впливу та ризику.

Функція координації передбачає дії, що узгоджують функціонування всієї системи управління ризиком інноваційної діяльності.

Реалізація **функції стимулювання** передбачає спонукання усіх працівників до зацікавленості в результатах інноваційної діяльності підприємства.

Функція контролю передбачає збір інформації про ступінь виконання програм щодо управління ризиком та інноваційної діяльності в цілому, співвідношенні прибутку і ризику

Риси економічного ризику

1. Суперечливість економічного ризику виявляється в зіткненні об'єктивно існуючих ризикованих дій і суб'єктивною оцінкою. Так, один підприємець, який робить вибір, здійснює певні дії, може вважати їх ризикованими, а інші люди їх можуть розцінювати як обережні, позбавлені всякого ризику, і навпаки.

Ризик дає можливість переборювати консерватизм, догматизм, психологічні бар'єри, що перешкоджають впровадженню нових, перспективних видів діяльності, стереотипи, що виступають гальмом суспільного розвитку, і забезпечує здійснення ініціатив, новаторських ідей, різних експериментів, спрямованих на досягнення успіху.

У той же час економічний ризик веде до авантюризму, суб'єктивізму, до певних соціально-економічних і матеріальних витрат, якщо в умовах неповної інформації, чи в ризиковій ситуації альтернатива вибирається без належного урахування об'єктивних закономірностей розвитку події, стосовно якої приймається рішення.

Риси економічного ризику

2. Альтернативність пов'язана з тим, що вона припускає необхідність вибору з двох чи декількох можливих варіантів рішень, дій.

3. Невизначеність виступає джерелом виникнення економічного ризику.
Відзначимо, що ризик є одним із засобів зняття невизначеності, що виникає через невірогідність інформації і відсутність однозначності.

Причини виникнення невизначеності господарської діяльності

1

недетермінованість суспільних та господарських процесів, що є наслідком відсутності можливості щодо повного передбачення і прогнозування усіх процесів діяльності підприємства

2

відсутність повної та якісної інформації про стан та тенденції розвитку ринку;

3 ...

вплив суб'єктивних чинників на результати аналізу діяльності підприємства внаслідок різного рівня кваліфікації працівників, що здійснюють такий аналіз, приховування частини інформації, дезінформації

3. Класифікація ризиків

Ризик = Загроза ?

Ризик \neq Загроза

усвідомлена частина загрози та
свідома дія, що може мати
негативні або позитивні наслідки

те, що може заподіяти будь-яке зло, якусь неприємність
можливість якогось лиха, нещастя, якоїсь катастрофи,
шкоди

стан, коли комусь, чомусь щось загрожує

небезпеки та загрози формують умови для виникнення ризику

Класифікація загроз підприємства

Об'єкт впливу	Види загроз	Об'єкти загроз	Джерела загроз	Об'єкти захисту
Персонал	Образа, напад, шантаж, пограбування, насильство, вбивство	Персонал підприємства, їх родини	Шахраї, злочинці	Персонал підприємства, їх родини
Методи управління	Повільна інноваційна політика, неспроможність своєчасної адаптації до змін	Управлінський персонал	Минулі успіхи (можуть привести до неприйняття змін); схильність повторювати помилки	Управлінський персонал
Продукція	Шахрайство, порушення технології, розкрадання, знищення, промисловий шпіонаж	Продукція, комплектуючі техніко-технологічні Показники продукції	Конкуренти, споживачі, шахраї, злочинці, персонал підприємства	Цехи, лабораторії, склади, транспорт
Матеріальні ресурси	Псування, розкрадання	Територія будівель, споруд, транспорт, технологія, склади	Конкуренти, злочинні угруповання, співробітники	Територія цеху, лабораторії, склади, Транспорт
Фінанси	Крадіжка, шахрайство, пограбування фальсифікація документів	Документація, грошові засоби	Злочинні угруповання, співробітники, конкуренти	Планова і звітна документація, бухгалтерські, фінансові служби, каса, інкасатори
Інформація	Конфіденційність, цілісність, повнота, доступність (недоступність) знищення, зміна	Носії інформації, відомості про склад, стан та діяльність, технічні, інформаційні канали	Конкуренти, злочинці, адміністративні органи, співробітники, хакери	Документація, засоби зв'язку, переговори, ділові зустрічі, засоби зберігання, обробки інформації
Самостійність	Поділ, відокремлення	Підприємство, підрозділи	Співробітники, підприємці, держава	Підприємство, структурний підрозділ(цех, філіал).

Класифікація ризиків 1

Характер прояву	Джерела прояву	Форми прояву
Зовнішні ризики (об'єктивні)	макросередовища	економічні
		політико-правові
		соціально-демографічні
		екологічні
		технологічні
	мікросередовища	споживацькі
		конкурентні
		інвестиційні
		постачальницькі
		посередницькі
		контактні

Внутрішній (об'єктивно-суб'єктивний)	
Суб'єктивні ризики (ризики прийняття інноваційних рішень)	аналізу відповідності внутрішніх можливостей розвитку зовнішнім
	генерування ідей
	перевірки і відбору ідей
	розроблення і перевірки задуму товару
	аналізу ринку для інновації і розроблення плану її просування на
	оцінки можливостей підприємства-інноватора
	розроблення товару
	ринкових випробувань товару
розгортання комерційного виробництва нового товару	

Класифікація ризиків 2

№	Вид ризику	Загрози, які пов'язані з проявом ризику
1	Податковий	Запровадження нових видів податків та зборів, зміна строків та умов здійснення окремих податкових платежів, скасування діючих податкових пільг
2	Маркетинговий	Зниження попиту на продукцію, сезонні коливання попиту, зміни купівельного потенціалу
3	Виробничий	Ризик виробника: збільшення ціни сировини, енергоресурсів та транспортних витрат
4	Фінансовий	Залучення позикових коштів в якості джерел фінансування, інвестиційний ризик (нездійснення запланованих цілей інвестування (прибутку або соціального ефекту) у межах певного проекту), інфляційний ризик (знецінення реальної вартості капіталу)
5	Інвестиційний	Ризики на ринку цінних паперів, нездійснення запланованих цілей інвестування (прибутку або соціального ефекту) у межах певного проекту
6	Процентний ризик	Коливання процентних ставок на ринку капіталу, що призводить до зміни вартості позикового капіталу або вартості майбутніх грошових доходів від інвестування
7	Кредитний ризик	Відмова комерційного банку надати чи продовжити кредит, зміна умов кредитування
8	Депозитний	Неповернення депозитних вкладень
9	Юридичний	Нечітке й неоднозначне формулювання відповідних статей у документах; нечітке оформлення договорів із посередниками
10	Управлінський	Неадекватні управлінські рішення, що призводять до фіктивного, умисного, необережного або прихованого банкрутства; порушення умов договорів, несвоєчасність оплати за продукцію (послуги)

Класифікація ризиків 3

статичні (прості) і динамічні (спекулятивні)

Динамічний ризик — це ризик, пов'язаний з непередбачуваними (недетермінованими) змінами вартості основного капіталу внаслідок прийняття управлінських рішень або непередбачуваними зсувами у ринкових чи політичних реаліях. Динамічні ризики несуть в собі або втрати, або прибуток. Вони є складними для управління. До них відносять різні види політичних ризиків, економічних ризиків, галузевих ризиків.

Статичний ризик — це ризик, пов'язаний зі скороченням реальних активів внаслідок втрати частки власності, а також із скороченням доходу через недієздатність організації. Цей ризик може призвести лише до втрат і збитків.

Залежно від причини втрат статичні ризики поділяються на такі групи:

- ймовірні втрати внаслідок негативного впливу на активи фірми стихійних лих;
- ймовірні втрати внаслідок злочинних дій;
- ймовірні втрати внаслідок прийняття несприятливого для підприємницької фірми законодавства
- ймовірні втрати внаслідок погрози власності третіх осіб, що приводить до змушеного припинення діяльності основного постачальника чи споживача;
- втрати внаслідок смерті чи недієздатності ключових працівників фірми або основного власника підприємницької фірми.

Класифікація ризиків 4

- ризики визначення предмета угоди;
- ризики умови кількості;
- ризики умови якості;
- ризики умови упаковки та маркування;
- ризики умови ціни;
- ризики умови постачання;
- ризики валютно-фінансових умов контракту;
- ризики умов форс- мажорних обставин;
- ризики визначення умов розгляду арбітражу;
- комерційні ризики; ризики, пов'язані з процесом митного оформлення тощо.

Класифікація ризиків 5

- за масштабами та обсягами (глобальний, локальний);
- за аспектами (психологічний, соціальний, економічний, екологічний, юридичний, політичний, медико-біологічний);
- за мірою об'єктивності та суб'єктивності (з об'єктивною ймовірністю, з суб'єктивною ймовірністю, з об'єктивно-суб'єктивною ймовірністю);
- за ступенем (мірою) ризиконасиченості рішень (мінімальний, середній, оптимальний або ж допустимий, критичний, катастрофічний);
- за мірою обґрунтованості ризику (раціональний, нераціональний, авантюрний);
- за терміном оцінки та урахування ризику (випереджаючий, своєчасний, запізнілий);
- за чисельністю осіб, які беруть участь у прийнятті рішень (індивідуальний, груповий, колективний).

Питання

1. Які чинники зумовлюють необхідність проблем, пов'язаних з ризиком?
2. У чому полягає сутність основних підходів до визначення ризику як економічної категорії?
3. За яких умов виникає ризикова ситуація?
4. Які характерні риси притаманні ризиковій ситуації?
5. У чому полягає сутність економічного ризику?
6. У чому проявляється суперечливість як риса ризику?
7. З чим пов'язана альтернативність ризику?
8. Яку роль відіграє невизначеність як риса ризику?
9. Чи пов'язані між собою основні риси ризику та його функції? Обґрунтуйте свою відповідь.
10. Схарактеризуйте основні джерела ризику і умови його виникнення.
11. Що виступає критерієм розподілу ризиків на статистичні і динамічні?
12. У чому полягають причини виникнення комерційного ризику?
13. У чому полягають причини виробничого ризику?
14. Який вид ризику виникає при здійсненні фінансового підприємництва чи фінансових угод? У чому полягає його сутність?
15. У чому полягає принципова різниця між економічними, фіскальними та соціально-політичними ризиками?

Дякую за увагу!

